

VĚTA

slovní vyjádření myšlenky, názoru nebo situace

1. věta jednoduchá – jedna myšlenka

jednočlenná – neobsahuje podmět

Kosovi se sedí dobře.

dvoučlenná – obsahuje podmět

vyjádřený

Kos sedí na stromě.

nevyjádřený

Sedí na stromě. (on)

holá - obsahuje jen podmět a přísudek Kos sedí.

rozvitá – obsahuje i rozvíjející větné členy
Malý kos sedí na vysokém stromě.

Větný ekvivalent – neobsahuje podmět ani přísudek Nekrepat!

2. souvětí – více myšlenek nebo složitější myšlenka

souřadné – alespoň dvě věty na sobě nezávislé

Kos sedí na stromě a kosice poletuje kolem.

podřadné – jedna hlavní věta

Kos sedí na stromě, který je velmi vysoký.

Poměr H – H

slučovací: , a, i, ani, nebo, také, též, ani - ani, hned - hned, jednak - jednak, napřed - potom

Tatínek spí, maminka vaří.

stupňovací: ba, ba - i, ba - ani, nejen - ale, nejen - i, nejen - nýbrž, dokonce, (nejen) – ale i; slučovací spojky s čárkou

Tatínek spí, ba dokonce hlasitě chrápe.

odporovací: ale, však, avšak, (sice) – ale, nýbrž, leč, jenže

Tatínek nespí, nýbrž hlasitě přemýšlí.

vylučovací: nebo, anebo, buď – nebo, buď - anebo, či

Tatínek buď spí, nebo hlasitě přemýšlí.

příčinný (důvodový): neboť, vždyť, totiž

Tatínek spí, neboť je velmi unavený.

důsledkový: proto, a proto, tedy, a tedy, tudíž, a tak

Tatínek je velmi unavený, proto spí.

Druhy vedlejších vět

- **podmětná** zastupuje podmět („*Kdo je osel, nechť se přihlásí.*“)
- **přísudková** vyjadřuje jmennou část přísudku jmenného se sponou. („Jsem, *kdo jsem.*“ „Dědeček je z těch, *kdo se nemýlí.*“)
- **přívlastková** závisí na podstatném jménu, zastupuje přívlastek („Člověk, *který mi to řekl,...*“)
- **předmětná** závisí na slovesu, zastupuje předmět („Koupil to, *co potřeboval.*“)
- **příslopečná** závisí na slovesu, zastupuje příslovečné určení
 - **místní** zastupuje příslovečné určení místa („Je to tam, *kde to má být.*“)
 - **časová**, zastupuje příslovečné určení času („*Když spadl*, zlomil si nohu.“)
 - **podmínková** zastupuje příslovečné určení podmínky („*Jestliže květiny nebudeme zalévat*, zvadnou.“)
 - **způsobová** zastupuje příslovečné určení způsobu („*Jak si usteleš*, tak si lehneš.“)
 - **měrová** zastupuje příslovečné určení míry („Vyčerpaní hráči usnuli tak tvrdě, *že je nebylo možno vzbudit.*“)
 - **příčinná** zastupuje příslovečné určení příčiny („*Protože se narodila malá Bára*, jdeme gratulovat.“)
 - **účelová** zastupuje příslovečné určení účelu („Oblékl jsem se velmi teple, *abych nenachladl.*“)
 - **přípustková** zastupuje příslovečné určení přípustky („Šel tam, *přestože se to nesmí*“)
- **doplňková** závisí zároveň na slovese i podstatném jménu, zastupuje doplněk.

Odchyly od pravidelné větné stavby

- **Elipsa** (výpustka) - nevyjádření slov, která jsou součástí větné stavby, ale adresátovi jsou známa z kontextu: *Můžeš mi pomoci?* - **Nemůžu** (ti pomoci). *Nevím, co (mám dělat) dřív.*
- **Anakolut** - opuštění větné stavby v průběhu výpovědi: *Člověk, když není dost opatrný, může se mu něco přihodit.*
- **Zeugma** - spojení dvou členů stejnou vazbou, i když každý z nich má mít jinou vazbu: *před i po obědě.*
- **Kontaminace** - smíšení dvou různých větných staveb: *cenit si odměny* (smíšení vazeb *cenit si odměnu* a *vážít si odměny*).
- **Atrakce** - splynutí vazeb v některých ustálených spojeních: *ber, kde ber* (místo *ber, kde bereš*).
- **Aposiopese** - neukončení, přerušení výpovědi: *Zmiz, nebo tě...*
- **Osamostatnění části věty:**
- **antepozice:** *Fotbal, to je hra!*
- **postpozice:** *Dal jsi to vedoucímu, ten spis?*
- **Vsuvka** - připojení doplňující informace do věty, odděluje se čárkami a může být z věty vypuštěna, aniž by věta ztratila původní smysl: *To je, jak známo, nemožné.*

Cvičení

Člověk, když si nedá pozor, tak se hned něco stane.

Lidé stále vcházeli a vycházeli ze stadionu.

Přihlíželi jsme na inteligenci studentů.

Někteří poslanci hlasovali pro i proti návrhu.

Sestra se zajímala o Petrův trénink a jeho přípravě na závody.

Chlapci ráno, když vyšli ze školy, tak jim byla zima.

Náš Hynek se z ruštiny učí málo.

Každý, kdo toho chce dosáhnout, je třeba, aby po celou dobu studoval pravidelně.

Zkusme se zamyslet nad druhou stránku případu.

Můžeme spoléhat na důvěru lidí mající vztah ke svému národu.

V dopise adresovanému finančnímu úřadu bylo vše podrobně vysvětleno.

A tak jsem poprvé osobně viděla a mluvila s tak slavným člověkem.

Před sluncem východem jsme vstali.

Sledujte a řiďte se jeho pokyny.

Mnozí se osobních chyb nevyhnou.

Výletníci se v půli cestě občerstvili vodou z potoka.

Ana

zeu

konta

zeu

atrakce

ana

konta

ana

konta

ana

atra

zeu

atra

zeu

konta

atra